Czym jest człowiek i jego życie? Księga Koheleta

- Wprowadzenie
- Przeczytaj
- Mapa myśli
- Sprawdź się
- Dla nauczyciela

Bibliografia:

- Źródło: Wilfrid J. Harrington, *Klucz do Biblii*, tłum. J. Marzęcki, Warszawa 1984, s. 292.
- Źródło: Wilfrid J. Harrington, *Klucz do Biblii*, tłum. J. Marzęcki, Warszawa 1984, s. 293–294.
- Źródło: *Koh 1, 1-2; 1, 12-18; 3, 1-13; 7, 3-19; 9, 4-17; 11,8; 12, 12-14*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy benedyktynów tynieckich, Poznań 1980, s. 732–745.
- Źródło: *Koh 11, 4-6*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy benedyktynów tynieckich, Poznań 1980, s. 744.

Czym jest człowiek i jego życie? Księga Koheleta

Źródło: California Department of Fish and Wildlife, dostępny w internecie: Flickr, licencja: CC BY 2.0.

Czy wiesz, że łacińska sentencja *Vanitas vanitatum et omnia vanitas* (*Marność nad marnościami i wszystko marność*) pochodzi z Księgi Koheleta, jednej z biblijnych ksiąg mądrościowych?

Ta myśl, wyrażająca ulotność ludzkiej egzystencji, stała się źródłem klasycznych motywów światowej sztuki. Czaszka, dopalająca się świeca, owoce, które szybko ulegają zepsuciu – symbolizują marność. Księga Koheleta zawiera jednak także pozytywne przesłanie. Mówi, że człowiek został stworzony, by uparcie dążyć do szczęścia, mimo że nic mu go nie gwarantuje. I dodaje: „Wszyscy żyjący mogą jeszcze mieć nadzieję – bo lepszy jest żywy pies niż lew nieżywy".

Twoje cele

- Wymienisz antonimy obecne w Księdze Koheleta i określające życie ludzkie.
- Wyjaśnisz sens wybranych wersetów Księgi Koheleta, które wskazują na wymiar ludzkiego życia.
- Wybierzesz fragmenty Księgi Koheleta, które są związane z przemijaniem.
- Zestawisz ze sobą cytaty, z których wynika, że Księga Koheleta ma wymowę optymistyczną i/lub pesymistyczną.

Przeczytaj

Kim był Kohelet?

Księga Koheleta to jedna z krótszych ksiąg Starego Testamentu – składa się z 222 wersetów podzielonych na 12 rozdziałów. W tym stosunkowo niewielkim tekście aż dwudziestokrotnie pojawia się twierdzenie: „Marność nad marnościami i wszystko marność", a słowo „marność" pada 64 razy.

Taka częstotliwość została uznana przez część biblistów za argument, by nazwać Koheleta pesymistą. Jednak były też odmienne interpretacje jego postawy:

Fragment spisanej w języku hebrajskim Księgi Koheleta

Źródło: Elihu Shannon (אליהוא שנון), Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

> **Wilfrid J. Harrington**
>
> ***Klucz do Biblii***
>
> Nosił piętno pesymisty [...] a z drugiej strony epikurejczyka, nawet hedonisty. Najpowszechniej być może uchodzi za bezkompromisowego sceptyka. Każdy z tych poglądów może znaleźć jakieś potwierdzenie w jego księdze, lecz żaden z nich nie trafia bynajmniej w sedno myśli autora. Nie jest on sceptykiem, lecz człowiekiem religijnym, wierzącym w sprawiedliwego Boga i wyznającym z przekonaniem wiarę w realność Opatrzności [...]. Nie jest też epikurejczykiem. Oczywiście nie jest chrześcijańskim ascetą, lecz uważa przyjemności tego życia za dar Boga [...] i potępia ich nadużywanie [...]. Nie jest też w rzeczywistości pesymistą (choć jest myślicielem, który pisał o pesymizmie), gdyż cieszy się światem [...] i pokłada zaufanie w przedwiedzy Boga – tego, który jest ostatecznym celem człowieka [...]. Jest – innymi słowy – realistą.
>
> Źródło: Wilfrid J. Harrington, *Klucz do Biblii*, tłum. J. Marzęcki, Warszawa 1984, s. 293–294.

Czy naprawdę WSZYSTKO jest marnością?

Koncentrowanie się interpretatorów Księgi Koheleta na wielokrotnie powtarzanej sentencji wanitatywnej powodowało nieprawidłowe odczytanie intencji anonimowego twórcy. Warto podkreślić, że Kohelet powtarza nie tylko: „Marność nad marnościami i wszystko marność", ale przywołuje też inną mądrość: według niego człowiek stworzony jest po to, by uparcie poszukiwać szczęścia. Podczas gdy tytułowy bohater Księgi Hioba pytał: „Dlaczego spotyka mnie zło, skoro nic złego nie zrobiłem?", Kohelet uczył: „Nawet jeśli jesteś dobry, nie oczekuj, że spotka cię wyłącznie dobro". Pomimo tego nie sugerował, że należy przyjąć postawę fatalisty i porzucić marzenie o sensie życia. Krytycznie oceniał zarówno bezrozumne używanie życia, jak i ascetyczną rezygnację z wszelkich przyjemności.

Filozofia życiowa Koheleta

Jednym z ważnych zagadnień w myśli biblijnej był problem relacji między Bogiem a człowiekiem oraz zasad rządzących tą relacją. Przez długi czas Izraelici wyznawali doktrynę osobistej odpłaty, która cierpienie człowieka na ziemi wyjaśniała popełnieniem grzechu. Ten pogląd został zakwestionowany w napisanej między V a III w. p.n.e. Księdze Hioba. Nieco późniejszą Księgę Koheleta, także zaliczaną do ksiąg mądrościowych (sapiencjalnych), uznaje się za dzieło, które jest efektem dalszego rozwoju refleksji biblijnej, odrzucającej pojmowanie sprawiedliwości Boga na sposób mechaniczny.

> **Wilfrid J. Harrington**
>
> ***Klucz do Biblii***
>
> Bóg nie jest żadną miarą odpowiedzialny wobec człowieka. W przeciwieństwie do naiwnego optymizmu niektórych mędrców Kohelet zaprzecza, że ludzki umysł może w ogóle zrozumieć drogi Boga [...]. Kohelet jednak idzie dalej w swym sprzeciwie wobec poglądu, który by uważał ziemskie szczęście za cel życia. [...] Szczęście nie jest nigdy należnością człowieka; jego obowiązkiem jest przyjmować wszystko, co pochodzi z rąk Boga [...] Kohelet nie rozwiązał problemu, lecz utorował do tego drogę kwestionując iluzoryczne rozwiązania [...]. Pełni więc rolę opatrznościową. «Kohelet nie dotarł do progu Ewangelii. Ale słuszne jest twierdzenie, że zanim można było pojąć słowa: „Błogosławieni ubodzy"[1], trzeba

było najpierw uznać, że wyrażenie: „Błogosławieni bogaci” nie jest prawdą».

Źródło: Wilfrid J. Harrington, *Klucz do Biblii*, tłum. J. Marzęcki, Warszawa 1984, s. 292.

“ Koh 1, 1–2; 1, 12–18; 3, 1–13; 7, 3–19; 9, 4–17; 11,8; 12, 12–14

1. 1 Słowa Koheleta, syna Dawida, króla w Jeruzalem. **2** Marność nad marnościami, powiada Kohelet, marność nad marnościami – wszystko marność.

[…]

1. 12 Ja, Kohelet, byłem królem nad Izraelem w Jeruzalem. **13** I skierowałem umysł swój ku temu, by zastanawiać się i badać, ile mądrości jest we wszystkim, co dzieje się pod niebem. To przykre zajęcie dał Bóg synom ludzkim, by się nim trudzili. **14** Widziałem wszelkie sprawy, jakie się dzieją pod słońcem. A oto: wszystko to marność i pogoń za wiatrem. **15** To, co krzywe, nie da się wyprostować, a czego nie ma, tego nie można liczyć. **16** Tak powiedziałem sobie w sercu: „Oto nagromadziłem i przysporzyłem mądrości więcej niż wszyscy, co władali przede mną na Jeruzalem”, a serce me doświadczyło wiele mądrości i wiedzy. **17** I postanowiłem sobie poznać mądrość i wiedzę, szaleństwo i głupotę. Poznałem, że również i to jest pogonią za wiatrem, **18** bo w wielkiej mądrości – wiele utrapienia, a kto przysparza wiedzy – przysparza i cierpień.

[…]

2. 1 Powiedziałem sobie: „Nuże! Doświadczę radości i zażyję szczęścia!” Lecz i to jest marność. **2** O śmiechu powiedziałem: „Szaleństwo!”, a o radości: „Cóż to ona daje?” **3** Postanowiłem w sercu swoim krzepić ciało moje winem – choć rozum miał zostać moim mądrym przewodnikiem – i oddać się głupocie, aż zobaczę, co dla ludzi jest szczęściem, które gotują sobie pod niebem, dopóki trwają dni ich życia. […] **8** Nagromadziłem też sobie srebra i złota, i skarby

królów i krain. Nabyłem śpiewaków i śpiewaczki oraz rozkosze synów ludzkich: kobiet wiele. […] **10** Niczego też, czego oczy moje pragnęły, nie odmówiłem im. Nie wzbraniałem sercu memu żadnej radości – bo serce moje miało radość z wszelkiego mego trudu; a to mi było zapłatą za wszelki mój trud. **11** I przyjrzałem się wszystkim dziełom, jakich dokonały moje ręce, i trudowi, jaki sobie przy tym zadałem. A oto: wszystko to marność i pogoń za wiatrem! Z niczego nie ma pożytku pod słońcem.

[…]

3. 1 Wszystko ma swój czas, i jest wyznaczona godzina na wszystkie sprawy pod niebem: **2** Jest czas rodzenia i czas umierania, czas sadzenia i czas wyrywania tego, co zasadzono, **3** czas zabijania i czas leczenia, czas burzenia i czas budowania, **4** czas płaczu i czas śmiechu, czas zawodzenia i czas pląsów, **5** czas rzucania kamieni i czas ich zbierania, czas pieszczot cielesnych i czas wstrzymywania się od nich, **6** czas szukania i czas tracenia, czas zachowania i czas wyrzucania, **7** czas rozdzierania i czas zszywania, czas milczenia i czas mówienia, **8** czas miłowania i czas nienawiści, czas wojny i czas pokoju. **9** Cóż przyjdzie pracującemu z trudu, jaki sobie zadaje? **10** Przyjrzałem się pracy, jaką Bóg obarczył ludzi, by się nią trudzili. **11** Uczynił wszystko pięknie w swoim czasie, dał im nawet wyobrażenie o dziejach świata, tak jednak, że nie pojmie człowiek dzieł, jakich Bóg dokonuje od początku aż do końca. **12** Poznałem, że dla niego nic lepszego, niż cieszyć się i o to dbać, by szczęścia zaznać w swym życiu. **13** Bo też, że człowiek je i pije, i cieszy się szczęściem przy całym swym trudzie - to wszystko dar Boży.

[…]

7. 3 Lepszy jest smutek niż śmiech, bo przy smutnym obliczu serce jest dobre. **4** Serce mędrców jest w domu żałoby, a serce głupców w domu wesela. […] **10** Nie mów: „Jak się to dzieje, że dawne dni były lepsze niż obecne?” […] **14** Gdy ci się dobrze wiedzie, ciesz się z tego,

a wiedzie ci się źle, wtedy to rozważ: zarówno jedno jak i drugie sprawia Bóg, ponieważ człowiek nie może dociec niczego zgoła, co będzie potem. […] **19** Mądrość czyni mądrego silniejszym niźli dziesięciu mocarzy, którzy są w mieście.

[…]

9. 4 Wszyscy żyjący mogą jeszcze mieć nadzieję – bo lepszy jest żywy pies niż lew nieżywy. […] **7** Nuże więc! W weselu chleb swój spożywaj i w radości pij swoje wino! Bo już ma upodobanie Bóg w twoich czynach. […] **17** Spokojne słowa mędrców więcej znaczą niż krzyk panującego wśród głupców.

[…]

11. 8 Tak więc jeżeli człowiek wiele lat żyje, ze wszystkich niech się cieszy i niech pomni na dni ciemności, bo będzie ich wiele. Wszystko, co ma nastąpić, to marność.

[…]

12. 12 Ponadto, mój synu, przyjmij przestrogę: […] Boga się bój i przykazań Jego przestrzegaj, bo cały w tym człowiek! **14** Bóg bowiem każdą sprawę wezwie na sąd, wszystko, choć ukryte: czy dobre było, czy złe.

Źródło: *Koh 1, 1-2; 1, 12-18; 3, 1-13; 7, 3-19; 9, 4-17; 11,8; 12, 12-14*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy benedyktynów tynieckich, Poznań 1980, s. 732–745.

Słownik

asceta

(gr. *asketes* – ćwiczący się) wyznawca religijny zmierzający do zbawienia przez ascezę; potocznie: człowiek odmawiający sobie przyjemności życiowych

asceza

(stgr. *askezis* - ćwiczenie, trening) odrzucanie tych wartości i dóbr, które kojarzą się z przyjemnościami, np. w celu osiągnięcia doskonałości duchowej i wartości religijnych

hedonista

(gr. *hedone* – przyjemność) człowiek uważający rozkosz za najwyższe dobro

fatalista

(łac. *fatalis*) człowiek poddający się biernie losowi

księga mądrościowa

(sapiencjalna; łac. *sapientia* – mądrość) księga należąca do jednej z głównych kategorii ksiąg biblijnych, nastawiona na dydaktyzm i podanie odpowiedzi na zasadnicze pytania dotyczące sensu życia ludzkiego

wanitatywny

(łac. *vanitas* – marność) podkreślający ulotność, słabość ludzkiego życia, m.in. ze względu na przemijanie

Mapa myśli

Polecenie 1

Uzupełnij mapę myśli rzeczownikami oznaczającymi wartości i antywartości, o których jest mowa we fragmentach Księgi Koheleta zamieszczonych w sekcji „Przeczytaj”. Dopisz do nich stosowne cytaty. Możesz rozbudować mapę myśli, podając własne interpretacje.

Polecenie 2

Napisz krótki tekst, w którym uzasadnisz nazywanie Księgi Koheleta księgą mądrościową.

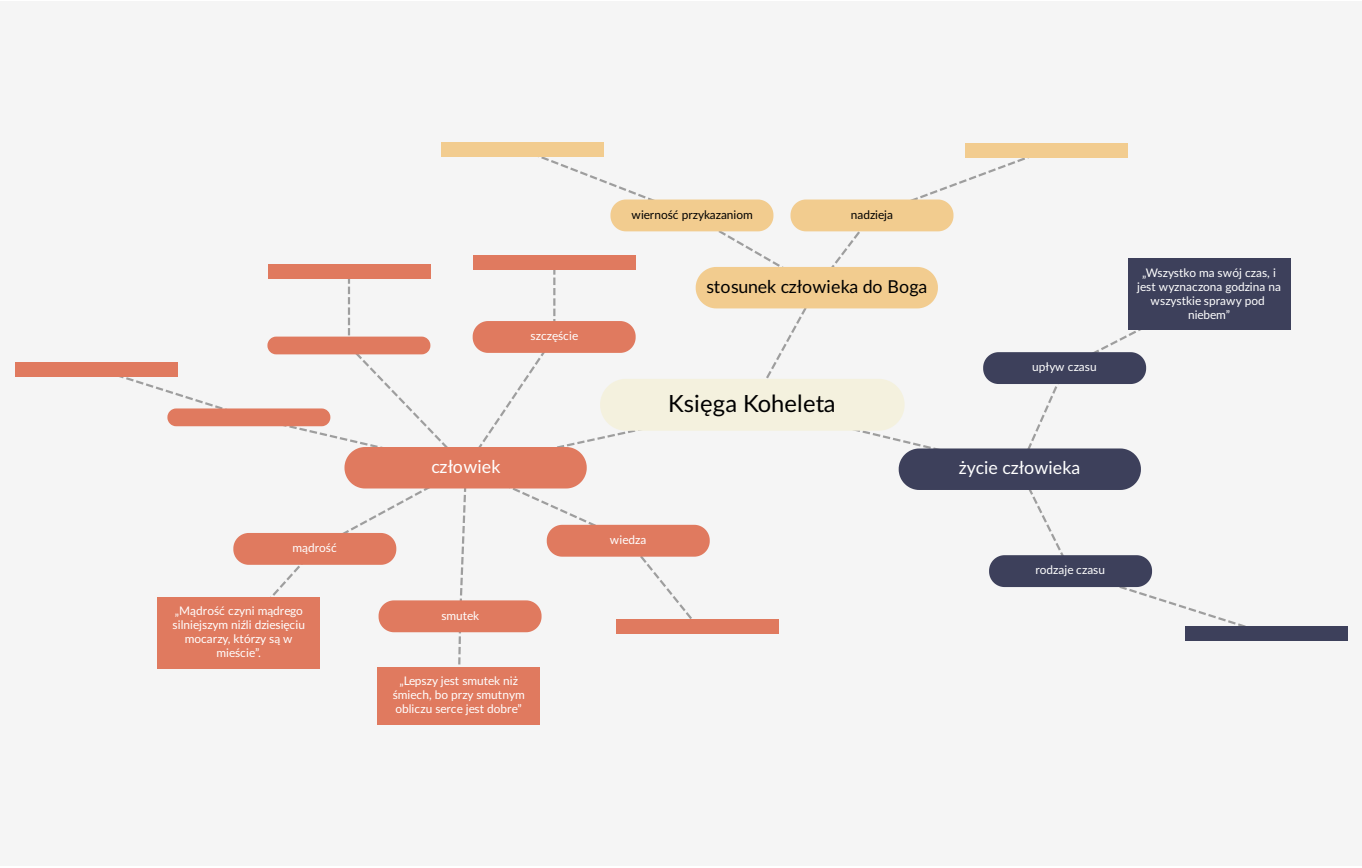

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zaznacz żółtym kolorem fragmenty wypowiedzi Koheleta, w których wyjaśnia cel rozważań.

żółty

Koh 1, 12–18

12 Ja, Kohelet, byłem królem nad Izraelem w Jeruzalem. 13 I skierowałem umysł
swój ku temu, by zastanawiać się i badać, ile mądrości jest we wszystkim, co
dzieje się pod niebem. To przykre zajęcie dał Bóg synom ludzkim, by się nim
trudzili. 14 Widziałem wszelkie sprawy, jakie się dzieją pod słońcem. A oto:
wszystko to marność i pogoń za wiatrem. 15 To, co krzywe, nie da się
wyprostować, a czego nie ma, tego nie można liczyć. 16 Tak powiedziałem sobie
w sercu: „Oto nagromadziłem i przysporzyłem mądrości więcej niż wszyscy, co
władali przede mną na Jeruzalem”, a serce me doświadczyło wiele mądrości i
wiedzy. 17 I postanowiłem sobie poznać mądrość i wiedzę, szaleństwo i głupotę.
Poznałem, że również i to jest pogonią za wiatrem, 18 bo w wielkiej mądrości –
wiele utrapienia, a kto przysparza wiedzy – przysparza i cierpień.

Ćwiczenie 2

Połącz cytat z określeniem funkcji tekstu, która dominuje w tym fragmencie Księgi Koheleta.

2. 11 „I przyjrzałem się wszystkim dziełom, jakich dokonały moje ręce, i trudowi, jaki sobie przy tym zadałem. A oto: wszystko to marność i pogoń za wiatrem! Z niczego nie ma pożytku pod słońcem.”	funkcja ekspresywna
1. 1 „Słowa Koheleta, syna Dawida, króla w Jeruzalem.”	funkcja informacyjna
12. 12 „Ponadto, mój synu, przyjmij przestrogę: […] Boga się bój i przykazań Jego przestrzegaj, bo cały w tym człowiek! **14** Bóg bowiem każdą sprawę wezwie na sąd, wszystko, choć ukryte: czy dobre było, czy złe.”	funkcja impresywna
3. 2 „Jest czas rodzenia i czas umierania, czas sadzenia i czas wyrywania tego, co zasadzono, **3** czas zabijania i czas leczenia, czas burzenia i czas budowania, **4** czas płaczu i czas śmiechu, czas zawodzenia i czas pląsów, **5** czas rzucania kamieni i czas ich zbierania, czas pieszczot cielesnych i czas wstrzymywania się od nich, **6** czas szukania i czas tracenia, czas zachowania i czas wyrzucania, **7** czas rozdzierania i czas zszywania, czas milczenia i czas mówienia, **8** czas miłowania i czas nienawiści, czas wojny i czas pokoju.”	funkcja poetycka

Ćwiczenie 3

Zacytuj werset (lub jego fragment), który wyjaśnia, na jakiej podstawie Kohelet doszedł do wniosku, że wszystko jest marnością.

Ćwiczenie 4

Własnymi słowami wyjaśnij sens wersetu 1, 18: „bo w wielkiej mądrości – wiele utrapienia, a kto przysparza wiedzy – przysparza i cierpień”.

Ćwiczenie 5

Wybierz odpowiedzi wskazujące na to, w czym Kohelet poszukiwał sensu życia.

- [ ] tężyzna fizyczna
- [ ] rozrywka
- [ ] majątek
- [ ] wiedza
- [ ] rozkosz cielesna
- [ ] podróże
- [ ] wino
- [ ] płacz
- [ ] kontemplacja
- [ ] szczęście doczesne
- [ ] posiadanie potomstwa

Ćwiczenie 6

Jaki wniosek wyciągnął Kohelet ze swoich doświadczeń i działań życiowych? Zaznacz stosowny fragment tekstu. Dopisz swój komentarz.

żółty

Koh 2, 1-11

1 Powiedziałem sobie: „Nuże! Doświadczę radości i zażyję szczęścia!” Lecz i to jest marność. 2 O śmiechu powiedziałem: „Szaleństwo!”, a o radości: „Cóż to ona daje?” 3 Postanowiłem w sercu swoim krzepić ciało moje winem – choć rozum miał zostać moim mądrym przewodnikiem - i oddać się głupocie, aż zobaczę, co dla ludzi jest szczęściem, które gotują sobie pod niebem, dopóki trwają dni ich życia. […]

8 Nagromadziłem też sobie srebra i złota, i skarby królów i krain. Nabyłem śpiewaków i śpiewaczki oraz rozkosze synów ludzkich: kobiet wiele. […]

10 Niczego też, czego oczy moje pragnęły, nie odmówiłem im. Nie wzbraniałem sercu memu żadnej radości – bo serce moje miało radość z wszelkiego mego trudu; a to mi było zapłatą za wszelki mój trud. 11 I przyjrzałem się wszystkim dziełom, jakich dokonały moje ręce, i trudowi, jaki sobie przy tym zadałem. A oto: wszystko to marność i pogoń za wiatrem! Z niczego nie ma pożytku pod słońcem.

Komentarz:

Ćwiczenie 7

Wypisz te fragmenty rozdziału 3, 1-13 (wersety lub ich części), które nadają Księdze Koheleta wydźwięk pesymistyczny/optymistyczny.

Księga Koheleta to dzieło pesymistyczne:	Księga Koheleta to dzieło optymistyczne:

Ćwiczenie 8

Odszukaj w rozdziałach: 9, 11 i 12 wersety, które podkreślają, że należy w doczesnym życiu dostrzegać to, co jest wartościowe i nadaje mu sens. Następnie własnymi słowami wyjaśnij przesłanie zawarte w wybranych przez ciebie fragmentach Księgi Koheleta.

Cytat:	**Wyjaśnienie jego sensu:**
Nie mów: „Jak się to dzieje, że dawne dni były lepsze niż obecne?”.	Nie należy przedkładać przeszłości nad teraźniejszość.

Praca domowa

Potraktuj słowa z jedenastego rozdziału Księgi Koheleta jako punkt wyjścia do twoich osobistych rozważań nad tym, co może być sensem ludzkiego życia. Sformułuj wypowiedź pisemną.

> ## Koh 11, 4-6
>
> **4** Kto baczy na wiatr, nie będzie siał,
> a kto ma chmury patrzy, nie będzie zbierał.
> [...]
> **6** Rano siej swoje ziarno
> i do wieczora nie pozwól spocząć swej ręce,
> bo nie wiesz, czy wzejdzie jedno czy drugie,
> czy też są jednakowo dobre.

Źródło: *Koh 11, 4-6*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy benedyktynów tynieckich, Poznań 1980, s. 744.

Dla nauczyciela

Autorka: Małgorzata Kosińska-Pułka, Anna Grabarczyk

Przedmiot: język polski

Temat: Czym jest człowiek i jego życie? Księga Koheleta.

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:
Zakres podstawowy
Treści nauczania – wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:
3) rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;
4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;
5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;
15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;
16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.
II. Kształcenie językowe.
3. Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń:
3) rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, metajęzykową, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną);
IV. Samokształcenie.
6. wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi;
Lektura obowiązkowa

1) Biblia, w tym fragmenty Księgi Rodzaju, Księgi Hioba, Księgi Koheleta, Pieśni nad Pieśniami, Księgi Psalmów, Apokalipsy wg św. Jana;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje cyfrowe,
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej,
- kompetencje osobiste,
- społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Cele lekcji. Uczeń:

- odczytuje główną myśl tekstów kultury, w tym biblijnej *Księgi Koheleta*;
- wymienia wartości, które biblijny autor uznaje za marność;
- wypisuje antonimy z fragmentu *Księgi Koheleta*;
- wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi;
- wyjaśnia przesłanie zawarte w wybranych fragmentach *Księgi Koheleta*.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm,
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa kierowana,
- metoda ćwiczeń przedmiotowych,
- mapa myśli,
- metoda kuli śniegowej.

Formy zajęć:

- praca indywidualna,
- praca w parach,
- praca w grupach,
- praca całego zespołu klasowego,
- samokształcenie.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki,
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale,
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda,
- rekwizyty ukazujące przemijanie;
- kartki z cytatami z Księgi Koheleta.

Przebieg zajęć:

Faza wprowadzająca

1. Nauczyciel ustawia w widocznym miejscu rekwizyty: suche kwiaty, wypalone świece, gadżety z kościotrupem, klepsydrę. Prosi, by uczniowie powiedzieli, z czym je kojarzą (śmierć, przemijane).

2. Nauczyciel rozdaje kartki z cytatami z Księgi Koheleta, które zawierają odniesienie do przemijania. Prosi o ich odczytanie i skomentowanie sensu, który wyrażają. Uczniowie prezentują swoje odpowiedzi na forum klasy.

3. Nauczyciel zapisuje na tablicy hasło *Marność nad marnościami i wszystko marność*. Inicjuje rozmowę o sensie i celach w życiu. Prosi, żeby uczniowie sformułowali wskazówki, aby można było je zapisać na drogowskazach dotyczących postępowania (na przykład na szlaku wędrówki górskiej).

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel przedstawia cel i temat zajęć. Następnie uczniowie indywidualnie zapoznają się z treściami w sekcji „Wprowadzenie" oraz „Przeczytaj". Chętna osoba przedstawia krótko informacje, które zapamiętała z przeczytanych materiałów.

2. Nauczyciel prosi, by uczniowie w parach zapoznali się z mapą myśli, a następnie wykonali polecenie 1 zamieszczone w sekcji „Mapa myśli". Po upływie wyznaczonego czasu uczniowie przedstawiają uzupełnioną mapę. Później nauczyciel prosi o napisanie krótkiego tekstu, w którym uczniowie uzasadnią nazywanie Księgi Koheleta księgą mądrościową (polecenie 2), posiłkując się mapą myśli i informacjami z bloku tekstowego.

3. Uczniowie przechodzą do sekcji „Sprawdź się". Indywidualnie wykonują ćwiczenia 1, 2, 5 i 7. Nauczyciel weryfikuje poprawność odpowiedzi.

4. Uczniowie dobierają się w pary. Ćwiczenia 3, 4 oraz 6 wykonują w kilkuosobowych grupach. Przedstawiciel zespołu przedstawia rozwiązania po upływie określonego przez nauczyciela czasu.

5. Uczniowie wykonują indywidualnie ćwiczenie nr 8 (sekcja „Sprawdź się"). Następnie łączą się w pary, potem w czwórki (metoda kuli śniegowej). Dyskutują na temat życiowych wartości, które nadają mu sens. Wyjaśniają przesłanie zawarte w wybranym fragmencie Księgi Koheleta, nie zapominając o przemyślanej argumentacji. Zapisują swoje opinie. Po wykonaniu zadania nauczyciel prosi o przedstawienie wniosków i ewentualny komentarz.

Faza podsumowująca

1. Nauczyciel omawia przebieg zajęć, wskazuje mocne i słabe strony pracy uczniów, udzielając im tym samym informacji zwrotnej. 2. Dyskusję podsumowującą nauczyciel może

rozpocząć od pytania z tematu lekcji: *Czym jest człowiek i jego życie? Czy Księga Koheleta daje odpowiedź na to pytanie? Uzasadnijcie swoją odpowiedź.*

Praca domowa

Potraktuj słowa z jedenastego rozdziału Księgi Koheleta jako punkt wyjścia do twoich osobistych rozważań nad tym, co może być sensem ludzkiego życia. Sformułuj wypowiedź pisemną.

Materiały pomocnicze:

Ks. Kazimierz Bukowski, *Biblia a literatura polska*, Poznań 1988.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Uczniowie mogą wykorzystać multimedium „Mapa myśli" do przygotowania się do lekcji powtórkowej.